

V. H. 1932

Fig. 1. Vollerslev. Ydre, set fra Syd.

VOLLERSLEV KIRKE

BJEVERSKOV HERRED

Af Kirken ydedes Gæsteri til Lensmanden paa Tryggevælde 1595—96[1]. Caspar Schøller til Lellinge og Spanager fik 9. Maj 1684 Jus patronatus til Vollerslev og Annekset Gjørsløv som Gave fra Kongen, fordi han lod Danske Lov trykke[2], men overdrog begge Kirker til Jens Juel[3], der 1694 erhvervede Sognets to ældre Herregaarde og oprettede Juellund. Med dette Gods kom Kirketienden 1751 til Giesegaard, og fra Stamhuset overgik Kirken til Selveje 1. Jan. 1914.

Kirken er rejst paa en svag Højning i Kirkebyen, der ligger nær Sognets Vestgrænse.

Bygningen er et Langhus, der har romansk Vestparti og sengotisk Østparti med to gotiske Tilbygninger, Taarn og Vaabenhus.

Af *den romanske Murstenskirke* staar kun Skibets Langmure samt Rester af Vestgavlen. Planen er paafaldende skæv, og Syd- og Vestmuren er kun 60—80 cm tykke. Munkestenene (25—27 × 11,5—12 × 8—9 cm; fem Skifter: 48—49 cm høje) er murede i Munkeskifte, jævnligt med tre Løbere i Træk. Bag Vaabenhustaget ses oprindelige Fuger, skaarne i Underkanten. En lav Sokkel (45 cm), kun med et Murstensskifte over en Række Granitkvadre, har paa

Nordsiden Vest for Døren bevaret en Skraakant; Sydsiden er nu jorddækket. Murhøjden er o. 5,20 m. Langmurene har hver haft to Vinduer; begge de nordre (265 cm over Soklen, o. 160 cm høje) er tilmurede, ligesom Resterne af Norddøren, hvis bevarede Rundbuestump er muret med et Løberskifte mellem to Rulskifter, uden regulært Vederlag. Et Sydvindue (bag Vaabenhuset) har haft en 25 cm bred Lysning med Kridtstenskarm; dets Smige er allerede i tidliggotisk Tid udvidede ved Afhugning og grovt pudsede. Seks Skifter over dets Buetop findes stærkt ødelagte Rester af den oprindelige Buefrisegesims, hvis 40 cm brede, 5 cm fremspringende Rundbuer er murede af Bindere og bæres af Binderkonsoller med skraafaset Underkant; over Buefrisen er der en lille Stump af et Savskifte. Buefelterne er pudset med grov Mørtel, men iøvrigt

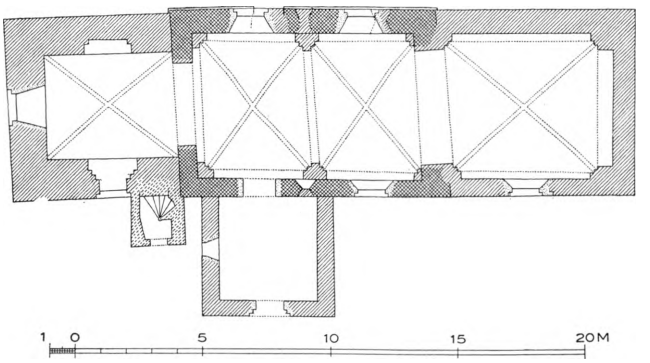

Fig. 2. Vollerslev. Plan. 1:300. Maalt af A. J. Mark-Nielsen 1928. (C. G. Schultz 1931).

har Murværket før Vaabenhusets Opførelse staaet blankt. Vestgavlens Spids er for Størstedelen nedbrudt ved Taarnets Opførelse. Paa Overvæggene ses, at Skibets Indre før Hvælvenes Indbygning har staaet med glittet Puds. Om Vinduesbuerne (bedst bevaret over vestre Nordvindue) findes en *kalkmalet Dekoration,* der efterligner Kilestensbuer; røde Felter veksler med umalede hvide, og det hele begrænses af et rødt Baand 15 cm over Buekanten.

Gotiske Ændringer og Tilbygninger, af Munkesten i Munkeskifte. Vistnok sidst i 1400'erne, noget før Korets Ombygning, er der i *Skibet* indbygget *Hvælv* med Kvartstensribber (lette Overribber). Det sengotiske, o. 1500 eller lidt senere opførte *Langhuskor,* er over ret store, delvis rejste Syldsten bæltemuret med Munkesten og Kridtkvadre. Hverken mod Øst eller Nord har der nogensinde været Vindue i dette Bygningsafsnit, men over det nye Sydvindue ses Rester af et større fladbuet. Taggavlen, der helt er af Munkesten, har tretten Kamtakker og tolv smalle Trappestikblændinger, af hvilke de to midterste er brudt i et tredelt Topparti; hele Gavlen er i den nyeste Tid renset og delvis ommuret med moderne Munkesten. Umiddelbart under Gavlfoden er der i to Kridtkvadere snittet tre flade Hoveder; i andre Sten er ridset Bomærker, Bogstaver og Aarstal: 1635, 1641. Korrummets samtidige Hvælv svarer til Skibets, dog er Skjoldbuerne næsten runde. *Vaabenhuset,* der ligesom Taarnet snarest er lidt ældre end Koret, har Gavl med syv Kamtakker over tre spidse

Højblændinger, af hvilke den midterste er den højeste. Det ret undersætsige *Taarn* har spids Taarnbue og samtidigt Hvælv med Kvartstensribber (Overribber som Langhusets). Trappehuset er noget yngre end selve Taarnet og stærkt flikket i senere Tider. Mellemstokværket har til alle Verdenshjørner uregelmæssigt anbragte og forskelligt formede Glugger, udadtil firkantede, indefter overdækkede med Trappestik. I Klokkestokværket, hvis Gulv hviler paa tæt lagte Egebjælker, er der til alle Sider fladbuede Glamhulpar, af hvilke de to søndre er af noget afvigende Form, indadtil dækket med aftrappede Stik som i et Vindeltrappeloft. Gavlene har hver tretten Kamtakker og tre lige høje, spidsbuede Blændinger. I Gavlfødderne ses indvendigt Bombjælkehuller. Tagværket i Taarnet indeholder Rester af det oprindelige; iøvrigt er Kirkens Tagtømmer fornyet.

Bygningen staar nu med Undtagelse af den rensede Østgavl lyst gulkalket, med teglhængte Tage. Paa Gavlkammene ligger Munketegl. Alle aabne Døre og Vinduer (med linealgotisk Støbejern) er nymodens, fra omkr. 1853, ligesom Bloktandgesimserne paa alle Bygningens Dele, Vaabenhusets maaske undtagne.

KALKMALERIER

De ganske enkle, senromanske Dekorationer omkring de paa Tagrummet synlige romanske Vinduer er omtalt under Bygningsbeskrivelsen.

INVENTAR

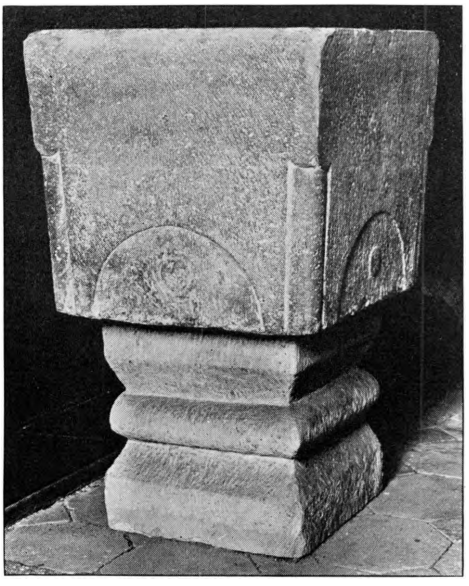
Det sikkert samtidig med Koret murede †*Alterbord*, der nedbrødes 1853, havde i hvert Hjørne af Oversiden en korsmærket Kridtsten, og under en Flise i Midten laa en lille, nu i Nationalmuseet opbevaret * *Relikviekapsel* af Bly, indeholdende et Stykke fint linnedagtigt Stof. Paa Blyet er ridset: »Maria«.

Altertavlen har to Malerier, forneden Hyrdernes Tilbedelse af T. G. Wegener (usigneret, 120 × 150 cm), foroven et Himmelfartsbillede fra 1700'erne, i moderne Indfatning. Kun de fire paa Gesimserne staaende Evangeliststatuetter (Matthæus skægløs, Lucas skægget) samt de to Storsøjlers joniske Kapitæler er Rester af den Tavle, som 1597 bekostedes af Christopher Rosengaard til Herlufstrup og hans Søstre Tale og Margrethe, og som tilligemed andet i Koret 1704 blev renoveret af Commerceraad Hans Benzon til Sohngaardsholm, Juellund og Vestergaard; hans Vaaben tilligemed hans Hustrus og hans Forældres fandtes (1755) paa Altertavlen.

Altersølv. *Kalk* af kbh. Prøvesølv 1828, 21,2 cm høj, glat med cirkelrund Fod; Mestermærke vistnok for H. J. Møller (Olrik 194). *Sygekalk* fra 1861.

Moderne *Alterstager* af Plet. Et Par †Malmstager af gotisk Form med svært, treringet Cylinderskaft er fjernede fra Kirken efter 1875.

Font, romansk, har en paa Sjælland meget ualmindelig skaansk Form af »Munkarptype« (Fig. 3). Materialet er gullandsk Kalksten, ikke den stedlige Grønsandsten fra Lellinge Aa. Den firkantede, nedefter smalnende Kumme (foroven 60 × 59 cm) har nederst paa hver Side et svagt fordybet Halvcirkelfelt med en lille Skive i Relief og paa Hjørnernes nedre Del Rundstave. Fladerne er riffelhugne, med finere riflede Kanter. Den ligeledes firkantede Fod er profileret med en Rundstav mellem Skraakanter. Et vandret Afløbshul ses nederst i Foden, men intet i Kummen[4]. (Sml. Vejlø, Hammer Hrd.).

V. H. 1932

Fig. 3. Vollerslev. Romansk Font.

Kvadratisk *Daabsfad* af Tin, 66 × 66 cm, fra 1619; paa Randen graveret: »Deo opt. max. sanctæ ecclesiæ et salvificæ regenerationi sub rege Christiano IIII præside Canuto Wrne episcopo doct. Johanne Ressenio præposito M Clavdio Christori (!) pastore D Georgio Christierni ecclesia f. f. MDCXIX«. (»Til den algode og almægtige Gud, den hellige Kirke og den saliggørende Genfødelse lod Kirken gøre dette Fad 1619, da Christian 4 var Konge, Knud Urne Lensmand, Dr. Hans Resen Biskop, Mag. Klavs Kristoffersen (Lyskander) Provst og Hr. Jørgen Christensen Præst«). Under Indskriftens første Linie tre Stempler, skjoldformede, det ene et kronet K, de to andre ensartede Bomærker med Bogstaverne C I. (Se Oversigt. Metalarbejder).

Prædikestol af Tryggevældetype (Fig. 4), vistnok af Engelbert Chastensen, iflg. Præsteindberetning 1755 gjort 1613 paa Kirkens Bekostning af Ditlev Holck, Høvedsmand paa Tryggevælde. Figurstilen tilhører Tryggevælde-Værkstedets sidste Periode. Af de ganske livfulde Hjørnefigurer, der forestiller Evangelisterne, mangler Johannes; nærmest Opgangen sidder en kannelleret Pilaster uden Kapitæl. Særegen for Stolen er Storfeltrammernes Udsmykning med Tandsnit og Æggestave. Underbygning, Trappe og Himmel er ikke bevaret, og Træværket er stærkt og uheldigt flikket samt dækket af tyk Egetræsmaling.

Stoleværket er linealgotisk, med Døre. Paa de øverste †*Stole* var forhen skaaret Jørgen Nielsen Basses og Hustrus Vaaben og et tredie, lodret delt

Skjold, maaske Present[5]. (Sml. Gravsten). *Orgel* fra 1927 (Arkitekt: 0. Langballe).

Klokke af Borchard Gelgiesser i København 1601, med Versalskrift i tre Linier mellem Rundbuefriser med Liliespidser og nøgne Grene: »Christiano IIII regnante præside Christiano Holckio regni senatore, stipem addentibus Gotschovio Magni f. de Lidemarchgaard et dna Adelheda Rosengaard de Togerødt, sub præposito M Claudio Christophori f. et pastore dno Laurentio Andreæ f. ecclesia me ff per Borchardum gelegiesser Anno 1601«. (»Da Chr. 4. var Konge og Rigens Raad Chr. H. var Lensmand, lod Kirken med Bistand af Godske Mogensen til Lidemark og Fru Alhed R. til Taagerød mig gøre af Borchard Gelbgeter Aar 1601, medens Mester Claus Christophersøn var Provst og Laurids Andersøn Præst«). Paa Klokkelegemet et 15 cm højt Holckvaaben med Forbogstaver. Efter Indskriften at dømme maa Klokken formodes at være støbt til Lidemark Kirke, hvor Laurids Andersen var Præst 1587—1622(27), men Fru Alhed Rosengaards to Søstre ejede dog Herlufstrup i Vollerslev Sogn. Tvm. 105 cm.

P. N. 1914

Fig. 4. Vollerslev. Prædikestol fra 1613.

GRAVMINDER

†*Epitafium*, nævnt 1755, bestaaende af en ottekantet Tavle i Korvæggen med Indskrift over Fru Birgitta Møller, født i Kjøge 1. Jan. 1660, Datter af Oberst over det sjæll. Reg. til Fods Georg Møller og Elizabeth Sadolin, gift 1. Maj 1689 med Jacob Sidenborg, Assessor i Højesteret og Viceborgmester i København (død 1718), Moder til 4 Sønner og 3 Døtre, død 5. Maj 1739 Kl. 3 om Eftermiddagen. Epitafiet, der endte med et Vers af Hendric Judichær, var opsat af Sophia Amalia Sidenborg 9. Maj 1739.

Gravsten. 1) over Jørgen Nielsen Basse til Jonstrup, død 1577, og Hustru (Fig. 5). Midtfeltet, der flankeres af korinthiske Halvsøjler og krones af en Halvroset mellem to løgagtige Spir, fyldes af fire hjelmløse Aneskjolde: Basse, ubestemmeligt Vaaben med tre Søblade, Daa og Present; det vides ikke sikkert, hvilken Slægt J. B.'s Moder tilhørte. Nederst Relieffraktur i Tværskrift:

»Erlig velbyrdige Mand Jøren Nielsz(en) til Jonstrup m(ed) sin Høstru Frue Karine Daes Daater«, hun død IX Dag før Fastelagens Søndag <han XII Jul. 77>. Den gullandske Kalksten, 178 × 98 cm, er et typisk Arbejde fra Hans Malers Værksted i Roskilde. Den laa i Skibets Midtgang foran Kortrinnet over et nu utilgængeligt Gravrum og er o. 1920 rejst i Vaabenhuset.

V. H. 1932

Fig. 5. Vollerslev. Gravsten over Jørgen Nielsen Basse, død 1577, og Hustru.

2) vistnok over Hr. Jørgen Christensen, født i Brovby paa Sjælland, Sognepræst her til W. og Gjørslev i 14 Aar, død 1. Dec. 1619 i sit 46. Aar, med sin Hustru Anna Ericksdatter, død □ . Indskriften er helt udslidt, men kendelige er to ovale Portrætmedailloner af et Ægtepar. Ølandsk Kalksten, 184 × 104 cm, liggende under Taarnbuen, 1755 lige for Kirkedøren.

3) Hr. Bartel Christophersøn, barnefødt til Nasso, i en By ved Navn Ninen(?), Sognepræst til W. og G., i Ægteskab med Sophie Pedersdatter 7 Aar (1 Datter), død 1. Okt. 1637. »Denne Steen hafver hans kiere Hustru S. P. ladet bekost«. Stenen er itubrudt, Tværskriftens Versaler ret udslidte. Indridset Bomærkeskjold med sammenskrevet BC og Hjørnecirkler med Evangelisttegn. Ølandssten, 192 × 95 cm. Nu Tærskelsten ved Taarnopgangen, tidligere lige for Prædikestolen.

4) Hr. Niels Povelsen Nim, fordum Sognepræst her paa 6 Aar, død 23. Aug. 1643, Hr. Povel Jacobsøn Ringsted, som blev Sognepræst næstefter og døde <23. Aug.> 16<68> i sit <57> Aar med deres Hustrue Elline Clausdatter, født i Hameløf i Holsteen[6], død 16 □. Under Versal-Tværskrift et Navnetræk i Skjolde og i Hjørnerne Cirkler med naive Evangelisttegn. Stenen er hugget før 1668. Ølandssten, 126 × 122 cm, nu i Vaabenhusets Vestvæg, tidligere under Taarnet.

5) Andres Andresen Bosel, Proprietarius til Herlufstrup, født i Flensborg

1631, død paa H. 25. Juli 1691, gift i 23 Aar med Barbra Jørgensdatter Mule (3 Sønner, 3 Døttre). Versaltværskrift. I Hjørnerne Reliefblomster. Ølandssten, 155 × 95 cm. Nu i Korgulvet, tidligere (1755) under Taarnet.

6) med Navnetræk HCB i sammenskrevne Versaler, men ellers udslidt. Foran Vaabenhusdøren.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1661—71 (RA). — Kaldsbog 1770—1814 (LA). — Præsteindberetninger 1755, 1772 (NM). — Museumsindberetninger af Sophus Müller og Erik Schiødte 1875, Mogens Clemmensen og Poul Nørlund 1914, C. A. Jensen 1916. Revideret af C. A. J. og V. H. 1932.

[1] Tryggevælde Lensregnskab (RA). [2] Kronens Skøder II, 581. [3] Giesegaards Arkiv (Registraturen har noteret Datoen 15. April, men mangler Aarstallet), sml. P. B. C. Westergaard i Danske Herregaarde ved 1920 I, 58. [4] Aarb. f. nord. Oldk. 1899, 178 sml. 1914, 167. Tynell: Skånes medeltida Dopfuntar S. 2. [5] Tegn. af Abildgaard i NM. [6] Hammelev ved Haderslev.

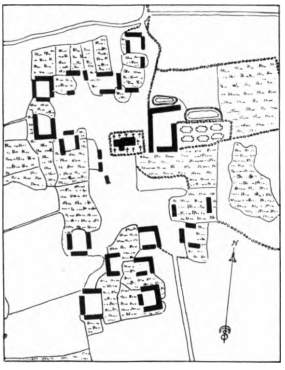

Fig. 6. Vollerslev 1778.